

BISERICA ȘI ȘCOALA.

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: **DUMINECA.**

<p>PREȚUL ABONAMENTULUI.</p> <p>Pentru Austro-Ungaria: Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor. Pentru România și străinătate: Pe un an 14 fr.: pe jumătate an 7 fr.</p>	<p>PREȚUL INSERTIUNILOR :</p> <p>Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte 8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.</p>	<p>Correspondențele să se adreseze Redacțiunii „BISERICA și ȘCOALA“ Ear banii de prenumerațiune la TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.</p>
--	--	--

Congresul.

Ședința II a Congresului, ținută la 2 Octomvre s'a deschis la 10 ore prin I. P. S. Sa Mitropolitul.

Urmând rapoartele secțiunilor, se verifică deputații a căror mandat n'a fost atacat; ear' actele alegerilor protestate se transpun comisiei de verificare.

S'a relevat faptul, că în deosebi la alegerile deputatilor din cler — cum rezultă din acte — în unele colegii electorale s'au prezentat foarte putini alegători, deși tocmai preoțimea ar trebui să premeargă cu exemplul în usarea de drepturile garantate credincioșilor prin Statutul-Organic. Asupra acestui fapt se atrage atențiunea I. P. S. Sale.

După acestea constatându-se, că sunt verificați 75 deputați, deci număr capabil de a lua concluse valide, I. P. S. Sa anunțând, că urmează alegerea biroului și diferitelor comisii, în scopul consultării suspendă ședința pe cinci minute.

Vicarul Vasile Mangra, cu privire la această consultare propune susținerea usului din Congresul anterior, care alesese o comisiune de cinci membri, cu misiunea de a face combinațiunile pentru alegerea diferitelor comisii. Tot-odată propune și susținerea comisiei de candidare din Congresul anterior, cu excepția membrului Dr. Nic. Oncu, absent de la acest Congres, în locul căruia să fie ales Virgil Tomici. Congresul fiind de acord, comisiunea de candidare rămâne cea veche, cu membrii: Filaret Musta, I. cav. Pușcariu, Partenie Cosma, N. Zigre și membru nou V. Tomici, care se retrage în sala laterală spre

a face combinațiunile, ear pe durata consultărilor ei ședința rămâne suspendată.

Redeschizindu-se ședința, comisiunea de candidare prin referentul ei P. Cosma propune diferitele comisii; ear' Congresul primește întru toate propunerea comisiei; ear' Escelența Sa dintre membrii biroului numește notar general pe protopresbilerul-asesor consistorial Mateiu Voileanu.

După acestea I. P. S. Sa prezintă congresului:

a) **Raportul general al Consistoriului plenar:** proiect de normativ »pentru cauzele la a căror discutare și decideră nu poate participa un membru al corporațiunii bisericești«; raport în chestiunea înființării episcopioilor nouă; proiect de »normativ pentru regularea competenței plenului consistorial în eparchii, în consonanță cu agențele plenului în Consistorul mitropolitan«. Se transpun comisiei organizatoare.

b) **Raportul general al senatului bisericesc.** Se transpun comisiei bisericești.

c) **Raportul general al senatului școlar;** raport în cauza catechisațiunii elevilor gr.-or. dela școalele străine; raport în cauza planului de învățământ pentru școalele populare și pentru institutele pedagogice-teologice; raport despre inspecțiunea școalelor și despre mersul învățământului. Se transpun comisiei școlare.

d) **Raportul general al senatului episcopesc;** rațiociniile fondurilor mitropolitane pe anii 1900—1902, și budgetul pe 1904—1906. Se transpun comisiei financiare.

e) **Raportul reprezentanței fundațiunii Goszdu și rațiociniile pe 1900—1902.** Se transpun comisiei respective.

Eshauriându-se ordinea de zi, Esc. Sa comunică deputaților că Sâmbătă la 9 ore a. m. se va oficia în biserica din suburbiul Iosefin pa-

vastas pentru fericitul în Domnul mitropolit Miron, la care sunt poftiți să asiste toți, și fixând timpul ședinței proxime pe ziua următoare. (Vineri) la 10 ore a. m., — închide ședința la 11¹/₂ ore a. m.

Ședința III. S'a ținut în 3/16 Octombrie 1903 la orele 10 a. m. sub presiul I. P. S. Domn arhiepiscop și Mitropolit *Ioan Mețanu*. Notar: Dr. G. Popa.

După prezentarea raportului delegațiunii congresuale în cauzele de despărțire ierarhică de către biserica sârbească, despre activitatea sa din anii 1900—1903, care se predă comisiei organizatoare, la ordinea zilei urmează referada comisiei verificatoare, apoi a urmat raportul comisiei organizatoare.

Relativ la restaurarea Consistorului mitropolitan, congresul decide a se susține usul adoptat și urmat în toate Congresele anterioare: actualii asesori din senatul școlar și episcopesc se declară realeși, ear' îndeplinirea locurilor vacante din diferitele senate, se va pune la ordinea zilei în una din ședințele viitoare.

Cu privire la acel punct al raportului, unde se tractează despre preoții militari și în special referitor la *limba de propunere a religiunii în institutele de creștere militară*, la propunerea comisiei Congresul decide: »având în vedere, că scopul propunerii religiunii și a catechisării este creșterea religioasă-morală și formarea caracterului prin dezvoltarea simțului moral în consonanță cu dezvoltarea minții, ear' spre atingerea acestui scop se recere necondiționat, ca propunerea religiunii și catechisarea să se facă în limba maternă a elevilor, care este limba rituală a bisericii noastre, în care elevul din frageda etate a învățat a se ruga și a asculta serviciul divin, deci având în vedere că catechisarea elevilor nostri de la institutele militare se face prin cateheți instituiți din sinul bisericii noastre, din aceste considerațiuni Congresul îndrumă Consistorul mitropolitan, ca în numele Congresului național-bisericesc să întrevină din nou printr'o reprezentațiune la ministrul competent, în scopul, ca în regulamentul nou pus în prospect să iee dispozițiuni, ca propunerea religiunii și catechisarea elevilor nostri în Institutele de creștere militară să se facă pe viitor în limba bisericii.»

Cu privire la interpretarea și aplicarea legii despre *adaosul cvincenal învățătoresc* din partea organelor politice, Congresul ia următorul concludus: »având în vedere, că interpretarea legii susținută de organele statutului în această afacere de o parte este greșită, ear' de altă parte prin aceasta ni-se fac mari greutăți la susținerea școa-

lelor, Congresul din motivele indicate în raport și cu provocare la instituțiunile politice analoage din viața statului, *ține necesar a se face o reprezentațiune către înaltul guvern pentru interpretarea și aplicare corectă a legii față de școlile noastre confesionale».*

Urmează referada comisiei bisericești. La propunerea raportului *Ioan de Preda* raportul general al Consistorului mitropolitan ca senat bisericesc se ia la cunoștință și se primește ca basă de dezbateră specială.

Motiv la dezbateră mai îndelungată a dat punctul referitor la datele statistice despre afacerile bisericești, la care au luat parte pe lângă I. P. S. Sa presidentul și P. S. S. episcopul Papp, deputații F. Musta, P. Cosma, Filip Adam, P. Rotariu, Traian Barzu, N. Zigre și Dr. Cristea.

Comisia a propus, ca Consistorul mitropolitan în rapoartele sale viitoare să presinte comparativ datele statistice, espunând nu numai rezultatul acestei comparări, ci și datele numerice din trecut și present.

În legătură cu această referada, deputatul Dr. Miron Cristea arată, că datele statistice totdeauna au fost inesacte, fiindcă mulți le scot din mână, nu din realitate.

Considerând, că cifrele din raportul senat bis. al Cons. mitropol., privitoare la căsătoriile numai civile, sunt îngrijitoare: Consistoriile eparchiale — pe calea Cons. mitropolitan — să fie îndatorate a erua în toate casurile concrete cauzele cari produc aceste căsătorii numai civile și împedecă părechile de la binecuvântarea bisericești și se caute urgenta delăturare a acelor cauze.

După o discuțiune meritorică, la care au luat parte I. P. Sa mitropolitul, P. S. Sa episcopul Papp, deputații Cosma, Rotariu etc. propunerea se primește.

Ședința IV. ținută la 17 Octombrie n. După autenticarea procesului verbal al ședinței III. I. P. S. Sa presintă congresului opul „*Metropolia Românilor ortodoxi din Ungaria și Transilvania*», scris de Preacuvioșia Sa dl archimandrit vicar archiepiscop Dr. Ilarion Pușcariu, în temeiul concludusului congresual din 1865. Se transpune comisiei organizatoare.

Deputatul Dr. Nestor Oprean, în o espunere mai lungă face propunere pentru revidierea regulamentului de procedură în cauze disciplinare și concordarea lui cu principiile judicaturii moderne.

Propunerea se transpune la comisiunea organizatoare.

Intrându-se apoi în ordinea de zi, urmează *referada comisiunii școlare* (Referent V. Goldiș) asupra raportului general al Consistorului mitropolitan ca senat școlar.

Raportul se privește cetit și se ia de basă la dezbateră specială.

În special comisiunea face următoarele propuneri :

1. Datele statistice se iau spre știință cu observarea, ca pe viitor aceste date să se adune din toate diecesele complet și exact după același formular, respectându-se în tocmai dispozițiunile concludului congresual n. 40 din 1900.

2. Datele referitoare la *grădinile școlare* se iau la cunoștință, dar' totodată Consistorul mitropolitan este îndrumat a insista pe lângă Consistoarele eparchiale, ca în conformitate cu dispozițiunile concludului congresual nr. 59 din 1900, după posibilitate în fie-care comună bisericească să se înființeze grădini școlare bine cultivate, ear' despre rezultatul demersurilor să se raporteze proximalui congres.

3. Consistoarele eparchiale primesc însărcinarea, ca executând cu rigoare toate conclusele sinoadelor eparchiale ce există asupra cestiunii *bibliotecelor școlare*, să studieze modalitățile prin cari s'ar putea înmulți într'o măsură mai coreșpunzătoare bibliotecile școlare și cum s'ar putea acelea organiza, ear' despre rezultatul acestor cercetări vor raporta proximalui Congres pe calea Consistorului mitropolitan, care pe temeiul acelor rapoarte va face Congresului propuneri pozitive.

Toate aceste propuneri se primesc fără discuție.

4. Privitor la *planul de învățământ pentru instituttele pedagogice*: „Sinodul episcopesc este rugat să presinte proiectul acestui plan de învățământ încă în sesiunea presenta a Congresului.”

Iau parte la discuție I. P. S. Sa mitropolitul, apoi deputații R. Ciorogariu, V. Mangra, P. Cosma, Dr. I. Pușcariu, etc., primindu-se în fine propunerea făcută de Dr. I. Pușcariu, ca: Consistorului mitropolitan să i-se deo latitudine a introduce acel plan în mod provisor la instituttele noastre pedagogice, ear' la proxima sesiune congresuală să facă raport.

5. Privitor la *planul de învățământ pentru școlalele populare*, se primește propunerea comisiunii, de următorul cuprins :

În legătură cu concludul congresual nr. 79 din 1900, Consistorul mitropolitan este învitat,

ca la proximalui Congres să presinte proiectul de revisiune al regulamentului pentru organizarea învățământului în școlalele populare.

6. La cestiunea *esamenului de calificățiune* pentru candidații de învățători, se primește propunerea comisiunii.

În legătură cu datele referitoare la esamenul de calificățiune învățătorească Consistorul mitropolitan este învitat, ca, ascultând opinia Consistoarelor eparchiale, să elaboreze fără întârziere un regulament general despre procedura la esamenale de calificățiune învățătorească, care regulament să fie pus provisor în aplicare deja la esamenale ce se vor ținea în anul școlar 1903/4, având să fie promovată spre aprobarea proximalui Congres.

7. În cestiunea *catechisării tinerimei gr.-or. dela școlalele străine* comisiunea a făcut următoarea propunere :

În cât privește acea parte din raportul Consistorului mitropolitan ca senat școlar, în care se arată, că prin ordin ministerial adresat inspectorilor de școală regești, cum se vede, pe întreg teritorul archidiecesei, ear' în alte părți prin ordine speciale din partea Domnului ministru de culte și instrucțiune publică se cere, ca la școlalele de stat populare, începând dela a treia clasă, religiunea să se propună și pentru elevii noștri în limba maghiară, nu mai puțin considerând încercările ulterioare pentru catechisățiune în limba maghiară la unele gimnasii și la preparandia de stat din Timișoara ;

Congresul în temeiul dreptului firesc al bisericeii noastre, nu mai puțin pe temeiul §-lui 175 din „Statul Organic,” cum și basându-se pe legile pozitive ale patriei, cari regulează instrucțiunea religioasă-morală la instituttele de învățământ de ori-ce categorie, — declară, că *catechisarea elevilor de religiunea gr.-or. română la toate instituttele de învățământ din patrie are să se facă în limba oficială a bisericeii, adică în limba românească, și învită Consistorul mitropolitan ca din capul locului să respingă ori-ce încercare contrară acestor dispozițiuni, înaintând în cansă reprezentățiune către Inaltul guvern al țării.*

Discuția încinsă în jurul acestei propuneri a fost una dintre cele mai demne și mai frumoase. Au luat parte la ea deputații: I. cav. Pușcariu, apoi V. Onițiu, P. S. S. Episcopul Nicolae Popea, Badescu, Zigre, Dr. I. Pușcariu, etc. și I. P. S. Sa mitropolitul în mai multe rânduri, primindu-se în fine *unanim* propunerea comisiunii, cu intercalarea cuvintelor »ca și până acum,« (unde se zice în propunere, că instruc-

ția are să se facă în limba oficială a bisericei, adică în limba română, *ca și până acum*) și »se invită Cons. mitropolitan, ca din capul locului să respingă ori-ce încercare contrară acestor dispozițiuni, înaintând în cauză reprezentațiune la Inaltul guvern al țării deja la primul cas de asemenea încercare.«

Cercetare istorică bisericească

despre

Damian

Mitropolitul Moldovei

1435—1451

de

George Aramă, prof. la semin. Veniamin.

I.

Isoarele istorice străine și naționale, precum și tradiția probează, fără nici o îndoială, mitropolia lui Damian în Moldova. Dar' mai înainte de a se face loc acestor piese doveditoare, cari vorbesc în mod elocvent și conving și pe cel ce ar avea formată vre-o opinie contrară tesei ce susțin, vin a arăta, că:

1. Mai întâiu voi proba, că Damian a fost cu adevărat mitropolit al Moldovei și chiar pe timpul Sinodului Florentin.

2. Că însuși Damian, mitropolitul Moldovei, a fost la Florența, și nu vre-un mitropolit altul, ori altă persoană l'a reprezentat la Sinod.

3. Că deși Damian a subscris uniunea, în împrejurările critice, în cari se aflau mai ales răsăriteni; dar' tot cu aceeași grabă a lăpădat uniunea;

și al 4-lea, că Damian s'a întors dela Florența la scaunul său și a archipăstorit până la 1451 inclusiv, când îi urmează Visarion.

Și sper, că prin aceste răspunsuri, se vor înlătura nedumeriri și ipoteze voite sau nevoite, ce s'au făcut asupra persoanei lui Damian și a archipăstoriei lui în Moldova.

II.

Cel dintăiu lucru și mai însemnat în chestiunea ce ne preocupă și dela care atărnă toată discuțiunea este aceasta: Fost'a Damian cu adevărat mitropolit al Moldovei, și dacă el era mitropolit și pe timpul Sinodului Florentin.

Fiind-că de unii se contestă chiar existența lui Damian ca mitropolit al Moldovei, de aceea dau precădere acestei așa de însemnate erori, pe care o înlăturăm, aducând următoarele scrieri doveditoare.

Întăia și cea mai valoroasă scriere, deamă de

toată încrederea, este fără îndoială opera lui *Sylvestru Sguropul* intitulată:

Vera Historia

unionis non verae

inter Graecos et Latinos

sive

Conciliū Florentini

exactissima narratio

Graece scripta per

Sylvestrum Sguropulum

Magnum Ecclesiarcham, atque

Unum e quinque Crucigeris, etc.,

intimis Consiliaris

Hagae-Comitis

MDCLX.

Sylvestru Sguropul, ce-i mai zic și Siropul, a fost de față la Sinodul Florentin și despre tot ce se referă la convocarea, discutarea, hotărârile și împăcherile urmate acolo, ne dă, în scrierea mai sus amintită, o istorie fidelă, adăugând, că mărturisește (că spune) curatul adevăr. (Vezi *Ἐπιτομή τῶν θεῶν δογματῶν*, tradus românește de Iosif, episcopul Argeșului 1816, M-rea Neamțului pagina 8KE) „martor chemând pe Dumnezeu cel a toate văzător“.

Deci Sguropul vorbind despre arhieriei, pe cari i-a ales patriarhul să meargă la Florența zice: „au fost aceștia: al Efesului, al Trapezunței, al Iracliei, al Chizicului, al Sardelor, al Nicomidiei, al Nicheii, al Tênovului, al Monembatiei, al Lachedemoniei, al Amasiei, al Mitileniei, al Stavropoleos al Moldo-Blachiei, al Rodului, al Melnicului, al Dramii, al Ganului, al Dristii, al Arhialului...“

A venit acolo și al Rusiei împreună cu un episcop. (Vadă-se pag. 83 din *Tratatul preînțeleptului arhiepiscop al Novgorodului, Teofan Procopovicî*, despre purcederea sf. Duh. tipărit românește la finele cărții amintite ceva mai sus și numită *Ἐπιτομή τῶν θεῶν δογματῶν*, de Iosif al Argeșului 1816).

Acum dacă patriarhul ecumenic, pe atunci Iosif, a designat pe mitropolitul Moldovei să meargă la Sinod, de sigur, că în acel timp scaunul de mitropolit nu era vacant. Deci cine era mitropolit?

Mitropolitul după-cum ne încredințează, tot Sguropul, în opera sa, secția IX, cap. 8 pag. 260, a fost Damian, numit de Patriarhul Constantinopolei mitropolit al Moldovei.

Că Damian era Mitropolitul Moldovei o atestă și Michael Le Quien în *Oriente Christiano*, tom I, pagina 1253.

De asemenea „Cronica Românilor“ de George Șincai, București 1886 tom I, pag. 624, unde cetim: „că mitropolitul Damian, care a iscălit în soborul dela Florența, a urmat lui Grigorie“.

Asemenea Cantemir, în descrierea Moldovei, reproducând de bună-seamă tradiția existentă, afirmă

că Damian era mitropolit al Moldovei și că a acceptat uniunea la Florența.

Ear' Dositeiu, patriarhul Ierusalimului, în Istoria patriarhilor Ierusalimului cartea X, cap. 6, tom 2 pag. 910 zice: „că voevodul Moldovei, anume după întoarcerea acasă a mitropolitului...”

Pentru toți acești istorici Damian era mitropolitul Moldovei.

Dar' să mai adaug la cele de mai sus și tradiția existentă până azi la mitropolia Moldovei, pentru ca lectorul să fie pe deplin convins, că Damian a fost Mitropolit al Moldovei.

Consultând catalogul cronologic al mitropoliților Moldovei, după-cum zice dl C. Erbiceanu, în Istoria mitropoliei Moldovei pagina LV, așa după-cum se află în Ceaslovul dela mănăstirea Neamțului, cronicarii și Istoria bisericească a răposatului arhiepiscop Filaret Scriban, găsim între mitropoliții Moldovei și anume al 12-lea pe Damian.

Și dacă ne vom osteni a cerceta catedrala sf. mitropolii a Moldovei așa cum este restaurată și sfințită în 23 Aprilie 1887, vom afla în partea stângă a sf. altar o peatră, pe care sunt săpate numele mitropoliților Moldovei, între cari al 12-lea este și Damian.

Deci și din isvoare istorice și din tradiția existentă până azi la această mitropolie, se vede lămurit credința, că Damian a fost mitropolit al Moldovei.

III.

Acuma după-ce cred, că ori-cine s'a convins despre Damian, că a fost mitropolit al Moldovei, vin a dovedi, că Damian a fost mitropolit pe timpul Sinodului de la Florența și că el în persoană a fost la Sinod. Dar' pentru aceasta să vedem dacă a plecat la Constantinopol, așa cum i-se ceruse de patriarhie.

Că Damian s'a dus la Constantinopol și că a plecat împreună cu Patriarhul, împăratul și ceilalți arhiepiscopi și mitropoliți convocați pentru aceasta, o atestă tot Sguropul în Sect. III, cap. II, pag. 44—45 din opera mai sus amintită; eată propriile sale cuvinte:

„Moldoblachiae Metropolitanano, paulo antea iter domum instituendi, dedit in mandatis negotium pro virili procurare: et literis postea commonuit ad ipsum conscriptis, et Moldoblachiae principem: Rediit ad nos brevi Metropolitanus ipse, secum.

Ear' „Cronica Românilor“ de Gh. Șincai, București 1886 (1 pag. 624), mai adaugă: „că pentru Damian, care a iscălit în Soborul dela Florența, a urmat lui Grigorie“.

Așa dar și pentru Șincai este neîndoibilă mitropolia lui Damian și participarea lui la Florența, rezemându-se pe Rainold se Le Quien tom 1 pag. 1251. Dar' mai adăogăm o dovadă. Le Quien în Oriens Christianus, tom 1 pag. 1253 zice: „La Sinodul de la Florența, la care s'a unit și Damian, mitropolitul Moldovei“.

Din acestea dar' se probează lămurit, că mitropolitul Moldovei Damian a fost în persoană la Sinodul Florentin și atunci alegațiunea unora că vre-un călugăr grec l'a reprezentat cade dela sine și nici numerită a se mai discuta.

(Va urma).

Cântarea în școala poporală.

Este fapt incontestabil, cumcă cântarea în școala poporală este de mare însemnătate — mai ales în școlile noastre confesionale și în timpul în care trăim — are deosebită importanță, nu numai că este un mijloc care dezvoltă simțul armonios și frumos atât în cântăreț, cât și în ascultător, dar și din punctul de vedere al cultului divin.

Cântările voioase ne îndeamnă spre bucurie, cele bisericesti ne umplu de pietate și în aceste stă efectul salutar și care dezvoltă sentimentele religioase și morale. Cântarea este frumuseța limbei și un oare-ce adevărat omenesc.

Copilul când plânge, mama îl lingusește prin cântece ear' el cu ochii plini de desfătare ascultă cântarea din gura maicei sale — și dînsul încă cearcă a o imita.

Cântarea și instrucțiunea cântării nobilizatoare se ține de școală în sfera studiului tinereții — ear învățatorul care ar neglija cântarea în școala sa ar comite mare eroare și păcat.

Scopul, pentru care se învață cântarea este: A cultiva în elev auzul muzical și tot-odată a-i perfecționa organele vocii așa, încât dînsul să fie capabil de a-și exprima sentimentele sale prin cântare în mod conștient.

Voința spre cântare se arată și în etatea cea mai fragedă. Unisonul: la, la, la, cauzează plăcere și copilului celui mai mic; școala poporală va aveau să plece deci dela această predispoziție a copilului.

Cântarea timpurie face tonul curat, plăcut, elastic, îndreaptă organele stricate de vorbire și de exprimare, corege vorbirea pe nas și alte multe efecte ale vorbirei. Și așa în ultima analiză ajută foarte mult instrucțiunea cetirei așa că în genere la cetirea copiilor se poate observa dacă se învață cântarea bine sau rău.

Cântarea timpurie deștaptă în copii simțul armonic — mărește simțul tinereții tactului, face plăcută instrucțiunea școlii, învâpăiază entuziasmul și seamănă în inimile fragede fructe bune.

Nu se poate nega cumcă în anul prim avem a lupta cu multe greutăți — căci urechile unor prunci nici nu știu deosebi sonorile — ear organul cântării încă nu e dezvoltat întru atâta ca să poată imita cântarea.

Lucrul cel dintâiu este dar a dezvolta auzul și a deschide gura elevului și anume: Procedem în mod analog ca la învățământul limbei, punându-l să imiteze modele bune, apoi îl conducem la cântarea după note și la teoria muzicii (Dr. Pipoș).

Spre acest scop învățătorul cântă un ton pe violină și zice către elevi să încerce și ei a da tonul acela. Copiii încearcă — prima încercare nu va succede prea-bine, — dar vorbele blânde ale învățătorului vor da elevului nou îndemn, așa că va fi în poziția de a imita tonul atât în grupe cât și singuratic. În mod *analitic* ca elemente dintr'un întreg musical, scoatem tonurile din cutare cântec simplu — la tot casul tonul *fundamental* — apoi gradat și celelalte tonuri ale *gamei* (școalei) musicale, ear' când elevii l'au aflat și știu tonul, le arătăm tot-odată și semnul vizibil, *nota* aceluia. Din tonurile pe cari elevii le cunosc, în mod *sintetic* se va compune cântecul respectiv. În fine ei scriu notele și ce au scris cântă. Procedura e ca la *scriptologie*.

Este necesar ca elementele musicale învățate să se îmbine imediat într'un întreg musical înțeles de elevi.

În special, observăm că la începători se recer piese scurte, simple cu text ușor.

Cântarea se învață mai mult prin imitațiune, de aceea învățătorul trebuie să cânte de model înaintea elevilor, să observe întru toate o accentuare corectă, vocea să fie naturală, să respire la timpul convenit — de unde depinde apoi frumusețea cântărei. Elevii la rândul lor apoi, *reproduc*, se înțelege numai în acel cerc de tonuri, care corespunde vocii lor. Să se exercite în fine de a cânta din *memorie* — de aceea e recomandabil a nu se lua multe piese într'un an, ci câte să le exercite și să le știe perfect.

Trebuie să considerăm și etatea — cruțând tot-odată elevii a căror voce mutează, timpul să nu dureze mai mult ca jumătate ($\frac{1}{2}$) de oră — e recomandabil însă ca în toată ziua dela $3\frac{1}{2}$ — până la patru ore d. a. să se țină ore de cântare — ceea-ce de-o-camdata lipsește din ordul orelor noastre.

Având în vedere chiar numai aceste premise, din vastul material ce s'ar putea desvolta la obiectul acesta, am putea afirma; ca aceasta artă, (cântarea) care a fost și este proprietatea tuturor popoarelor și în toate timpurile, la Israeliteni, la Greci, la Romani ș. a. trebuie cultivată cu tot din-adinsul în școala populară.

P. Colțeu.

**La tipografia diecesană, Arad strada Révay Nr. 10 se pot căpăta:
„Rapoarte lunare protopopești“ și
„Ziarul inspecțiunii școlare“
coala à 8 fil.**

Avis!

Prin aceasta aducem la cunoștință onoratului public, că din Calendarul nostru diecesan pe anul 1904 mai avem încă 1000 exemplare și întru cât în acest an din greșală nu s'a espedat domnilor cari au avut în comisiune și în anul trecut, eventual doresc a avea și alți domni, binevoiască a se adresa cât decurând administrațiunei noastre, ca fără amânare să le putem trimite exemplarele necesare.

Administrația tipografiei diecesane.

Arad, Strada Révay Nr. 10.

CRONICA.

* „*Petru Maïor*,” societatea studenților universitari români din Budapesta s'a constituit pe anul 1903/4 în ședința gen. din 11 Oct. st. n. a. c. în chipul următor: Comitetul: President: Sebastian Stanca, abs. de teol. și stud. în fil. Vicepres.: George Gârda, stud. în drept. Secretar: Const. Nedelcu, stud. în fil. Notar. I.: Horia Petra-Petrescu, stud. în fil. Notar II: Alecsandru Bojinca, stud. în drept. Cassar: Mihaiu Șerban, stud. în fil. Controlor; Valeriu Seni, stud. în fil. Bibliotecar: Const. Bucșan, stud. în drept. Vicebibl.: Zacharie German, stud. în fil. Econom: Romul Muntean, stud. în drept. Comisia literară: President: George Tulbure, abs. de teol. și st. în fil, Referent: George Gârda, stud. în drept. Membrii: Sebastian Stanca, abs. teol., st. fil. Isac Liția, stud. în fil. Const. Nedelcu, stud. în fil. Horia Petra-Petrescu, stud. în fil. Antoniu Domide, stud. la ped. sup. Comisia supraveghețoare: Pompil Nestor, stud. med. Antoniu Domide, st. ped. sup. Petru Groza, stud. în drept. Budapesta 15 Oct. 1903. Sebastian Stanca m. p., president. Const. Nedelcu m. p. secretar.

* *Atragem atențiunea* Dlor învățători asupra manualelor școlare:

1. *ABC-dar ilustrat de Iosif Moldovan și consoții* aprobat de Venrabilele Consistoare din Arad și Caransebeș, apărut acum în a III-a edițiune îndreptată și provăzută cu nenumărate ilustrațiuni plăcute și atrăgătoare, menite a desvolta plăcerea școlarilor și prin aceasta de-a ușura truda învățătorilor.

2. *Carte de cetire de Iuliu Grofșorean și consoții* cu tipar — litere noauë — frumos și corespunzător, cu o serie de lecțiuni ușoare ce fac trecere dela ABC-dar la legendar, și cu frumoase lecturi din cercul de cunoștință al școlarilor, tractate în ziceri simple și într'un mod povestitor foarte atrăgător.

Se pot procura dela administrațiunea tipografiei diecesane cu prețul de 40 — 40 fil. esemplarul. La comande peste 100 bucăți se dă 20₀/₀ rabat; ear sub 100 numai 10₀/₀.

* *Muzeul Național al „Asociațiunii.”* De curînd comitetul „Asociațiunii“ a ținut ședință. Dăm din obiectele pertractate următorul: S'a prezentat oferta arhitectului G. Maetz pentru *zidirea muzeului național* în partea dinspre parcul Zoldiș a grădinei disponibile. Dl Maetz se angajează a clădi și muzeul cu o reducere tot de 15% dela suma devisului.

Intocmirea pentru încălzirea centrală, pentru boltirea salei mari după sistemul Rabitz și sculptarea figurilor în peatră, se vor da separat direct în întreprindere.

Astfel ambele edificii ale „Asociațiunii“ se vor clădi de-odată, — dacă magistratul va dispune urgența rupere a zidului pe lângă parc.

Biroul s'a autorizat a interveni în acest sens.

* *România Musicală*, revistă de artă și literatură, a intrat în al XIV-lea an de luptă neîntrepută. Director, Constatin M. Cordoneanu; redactor-șef Iuliu I. Roșca. Apare de două-ori pe lună. Redacția și administrația în București, str. Olteni 46.

Abonamentul pe an, 12 lei. Pentru preoți și învățători, 8 lei pe an.

No. 15 și 16 dela 15 Septembrie și 1 Octombrie, a apărut cu următorul sumar bogat și variat:

Musica în școlile franceze: Reforma D-lui Chaumié, de C. M. Cordoneanu. — Vitejia strămoșască, versuri, de N. Rădulescu-Niger. — O dramă chineză. — Teatru național: Repertoriul, Deschiderea Stagionii, Opera italiană, de Rola. — Serbările centenarului lui Berlioz de M. L. B. — Cântecile populare rusești, de Cesar Cui. — Serate musicale, de Refa. — Corespondențe: Paris: Museul Victor Hugo; de L. Hautemule; Stockholm de N. Lago; Rîmnicul-Vâlcea, de IR... — Musică de cameră: „Trio“ de N. Lago, de C. M. Cordoneanu. — O conferință a lui Sarcey. — Societatea „Armonia“ din Bêrlad, de C. M. Cordoneanu. — Cei cari se duc: Moartea artistului Delaunay. — Știri scurte: Din străinătate; De peste Carpați; Din Țară — Diverse. — Bibliografie.

* *Societatea de lectură* „Ioan Popasu“ a elevilor dela institutul teologic-pedagogic din Caransebeș în ședința sa ddto 25 Septembrie v. s'a constituit în următorul mod: Președinte: Dr. Petru Ionescu profesor; v. președinte: Ioan Andrescu cl. c. III.; notar I. Liviu Biro cl. c. III.; notar II.: Pavel Bogoeviu ped. c. IV.; bibliotecar: Marcu Boldovină cl. c. II.; v. bibliotecar: Dămian Izvernicean ped. c. III.; cassar: Romul Ancușa cl. c. II.; controlor: Eustachie Gerga ped. c. IV. În comitet: Valeriu Blajovan și George Costescu cl. c. III.; Antoniu Mișoșcă și Valeriu Periu cl. II.; Grigorie Iorga și Pavel Magdescu cl. c. I.; Constantin Iacob ped. c. IV.; Alexiu Crețu ped. c. III.; Iosif Bogdan ped. c. II. Aurel Bălan ped. c. I.

* *Cuvântări bisericesti*, pentru Dumineci și sêrbători, de Pr. D. Voniga. Timișoara, tipografia sud-ungară.

Sub acest titlu a apărut în editura autorului un volum de cuvântări bisericesti, despre cari autorul ne

spune în adresa sa „cătrefrați și cetitori“ că fiind rodul activității sale pastorale, le publică numai ca mărturie despre împlinirea dirigătoriei sale.

Numai decât la deschiderea acestei cărți aflăm o părere dată asupra acestor predici de P. C. S. D-I Dr. II. Pușcariu, archim. și vic. arhiepiscop care eată cum se pronunță asupra acestor predici:

„După impresiunea generală câștigată la cetirea „predicilor lucrate de preotul D. Voniga din Giroc — „opul acesta se presintă ca e lucrare serioasă; com-pusă cu multă diligență; inspirată de vocațiune pas-torală și de căldura inimii — însușiri cari fac onoare „autorului etc. Volumul (200 pag.) costă 2 cor. + porto și se pot procura la autor în Gyirok (Temes).

* *„Freisinnige Zeitung.”* În Viena apare de curînd ziarul intitulat „Freisinnige Zeitung“ al cărui program e: a lupta pentru consolidarea politică și regenerarea economică a Austriei pe basa egal-îndreptății naționale confesionale și sociale a tuturor locuitorilor din monarhie. Ziarul e cu deosebire simpatie cauzei Românilor. Abonamentul acestui ziar e 12 coroane pe an. Administrația ziarului e în Viena, IX. Porzellangasse 50. Numeri de probă se trimit gratis.

* *„Calendarul poporului român“* pe anul 1904, apărut în editura tipografiei „Poporul Român“ din Budapesta, cuprinde un interesan, bogat și instructiv material, — și un mare număr de ilustrațiuni.

Afară de anunțuri cuprinde 186 pag. și se vinde cu prețul de 40 fil.

* *Povestiri și schițe de S. Secula*, e un elegant volum, cu un plăcut cuprins, și se vinde cu 1 cor. plus porto postal. De vinzare la Tipografia „Tribuna Poporului“ și la librăria P. Simtion în Arad.

Concurs.

Pentru îndeplinirea definitivă a parohiei de cl. III. Hodiș, se escrie concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în foaia oficioasă „Biserica și Școala“.

Emolumentele sunt: 1.) Usufructul alor 30 jug, cat. de pământ estravilan și dreptul de pășune pentru 16 capete, eventual rescumpărarea pășunatului cu 64 cor.; 2.) Birul câte una mês. de cucuruz dela circa 105 case; 3.) și 1/2 mês. dela circa 25 de case; stolele îndatinate; 4.) Dela mort mic 2 cor., mort mare 8 cor. cu liturgie 12 cor., dela botez 1 cor., alte servicii 40-80 fil întregirea venitelor dela stat, până la 800 cor., suma stabilită de 433 cor. 02 fil.; 5.) Casa parohială cu intravilan.

Dările le-va suporta cel ales.

Recurenții sunt poftiți, ca recursurile instruite cu documentele prescise, adresate comitetului parohial din Hodiș să le susțearnă oficiului protopopesc din Buteni (Arad Butty) având a se presenta în sf. biserică de acolo, spre a-și arêta desteritatea în cele bisericesti.

Se observă, că cel ales va avea să provadă catechisarea la elevii gr. or., deobligăți a cerceta școala

cotindiană și de repetiție, cari cercetează școalele din comună, fără privire la caracterul școlii și fără a aștepta remunerațiune pentru catechisare, dela parohie ori diecesă.

Hodiș, la 29 Septembrie 1903

Comitetul parochial.

In conțelegere cu: IOAN GEORGIA, protopresbiter.

—□—

1—3

In sensul inaltei rezoluțiuni consistoriale de sub Nr. 5568 din 22 Septemvre (5 Octomvre) a. c., se escrie concurs pentru postul de capelan temporal pe lângă deficientul preot Ștefan Cărăbas din **Belinț**, tractul Belințului, cu termiu de **30 de zile** dela prima publicare in „Biserica și Școala.“

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: 1. jumătate din sesiunea parochială și 2. jumătate din stolele obicinuite.

De locuință va avea să se îngrijască alesul.

Reflectanții au să-și aștearnă petițiile lor, intruate conform legilor in vigoare, comitetului parochial, pe calea oficiului protopresbiteral gr.-or. român din **Belinț** (Belincz, Temes-megye), și sunt poftiți a se presenta in termenul concursual in sf. biserică din **Belinț**, intr'o Duminecă s'au intr'o sərbătoare, spre a cânta și a predica, eventual spre a și celebra.

Belinț, in 7/20 Octomvre 1903.

Comitetul parochial.

In înțelegere cu mine:

Gerasim Sêrbu
protopresbiter.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea definitivă a vacantului post de paroch din **Rădmănești**, tractul Belințului, se escrie concurs cu termen de **30 de zile** dela prima publicare in „Biserica și Școala“.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: 1) Sesiune parochială de 32 jugere, parte arător, parte fênaț; 2) Grădină parochială de 1200⁰ și fântână; 3) Stola obicinuită; 4) Bir preoțesc, sau 80 fileri de număr; 5) Congruă pentru preoți cu evalueațiune sub 8 clase 538 cor. 42 fil.

Reflectanții la acest post au să-și aștearnă concursele lor comitetului parochial respectiv pe calea oficiului protopresbiteral gr.-or. rom. din **Belinț** (Belincz Temes-megye), in termenul indicat, instruate amêsurat legilor in vigoare, poftiți fiind a se presenta, tot in acest termen, in sfânta biserică din **Rădmănești**, spre a-și arêta desteritatea in oficiu d-zeese, respective in cântări și rituale și in oratoria bisericească.

Comitetul parochial.

Belinț, in 23 Septemvre v. 1903.

In înțelegere cu mine. GERASIM SÊRBU protopresbiter.

—□—

2—3

Pentru întregirea definitivă a vacantelor posturi de parochii gr.-or. rom. din parochiile de clasa a III-a din **Bunea-română**, **T.-Hodoș** și **Ohaba-lungă**, trac-

tul **Belințului** se escrie concurs cu termen de **30 de zile** dela prima publicare in „Biserica și Școala“.

Emolumentele împreunate I, cu postul din **Bunea-română** sunt: 1) Sesiune parochială de 30 jugere; 2) Grădină intravilană de un juger; 3) ștola obicinuită; 4) Intregire dela stat pentru cei cu evalueațiune sub VIII cl. gimn., 653 cor. 6 fil.

II, cu postul din **T.-Hodoș**: 1) O sesiune parochială de 30 jugere, dintre cari un juger intravilan; 2) Locuință liberă cu 2 chilii și un supraedificat; 3) Bir preoțesc câte o mêsură (30 litre) de bucate, parte grâu, parte cucuruz, dela 87 familii; 4) Ștola obicinuită și 5) Intregirea dela stat pentru cei cu evalueațiune sub VIII clase 455 cor. 12 fil.

III, cu postul din **Ohaba-lungă**: 1) Sesiune parochială comasată, parte fênaț, parte arător; 2) Bir preoțesc: 10 metri cucuruz zmicurat; 3) Ștola usuată; 4) Folosirea plațului parochial in mărime de 1/2 juger și 5) Intregire dela stat 680 cor. 61 fil., pentru cei cu evalueațiune sub VIII clase.

Reflectanții la aceste posturi, au să-și aștearnă petițiile, instruate conform Regulamentelor in vigoare comitetelor parochiale concernente, pe calea oficiului protopresbiteral gr.-or. rom., din **Belinț** (Belincz, Temes-megye), având a se presenta in termenul concursual intr'o Duminecă sau intr'o sərbătoare, in sf-ta biserică din parochia la care concurează, spre a-și arêta destoinicia in cântare și in tipic, eventual in oratorie.

Comitetul parochial.

Belinț, in 19 Septemvre v., 1903.

In înțelegere cu mine: GERASIM SERBU protopresbiter.

—□—

2—3

Premiat cu premiul I la București in 1894.

SCULPTOR ROMÂN.

Am onoare a aduce la cunoștința On. d-ni preoți și învățatori precum și întreg On. public român următoarele:

Ca sculptor de lemn sunt in poziție să servesc in ori-ee vreme cu ori-ee fel de lucru de sculptură și măsărit pentru sfintele noastre biserici creștinești etc. d. e.:

Iconostase (Temple) Strâni, Tronuri, Scaune, Chivote, Uși, Răpizi, Cadre, etc.,

In ori-ee stil s'ar recere, cu cele mai moderate prețuri. Construesc Planuri după dorință. Pentru toate lucrurile mele iau garanță deplină că sunt de prima calitate atât ca lucru cât și ca artă.

Atrăgând atențiunea On. public asupra impregiurării, că chiar buna cuviință ar aduce cu sine ca bisericile noastre românești prin măsatri români să se înfrumseteze:

Rog bunăvoința in special a Onor. officii și comitete parochiale.

Cu tot respectul semnez

IOSIM IULIU BOSIOC,
sculptor in Berliște, poșta Jâm (Banat).

Promovat cu distincție de școla de sculptură